

Podium Circulair

Een woord vooraf

Kunst beïnvloedt de ontwikkelingen in de maatschappij, daarvan zijn genoeg voorbeelden. Theatermakers, musici, schrijvers en beeldende kunstenaars zijn aanjagers van nieuwe ideeën. Door in hun artistieke uitingen verder te gaan dan politici of ondernemers, geven zij de aanzet tot innovaties. De mensheid staat nu voor de uitdagingen van duurzame ontwikkeling en beperken van klimaatverandering. Ook hier heeft kunst een rol te vervullen. Kunnen we die rol structureel en substantieel maken? Kunnen we hierin groeien, excellent worden, van elkaar leren, werken aan impact?

Het cultureel Platform Podium Circulair pakt deze handschoen op, laat kunst, ecologie en economie in Noord-Brabant samenwerken aan de ontwikkeling van een circulaire samenleving.

We zijn in 2014 gestart met studie, overleg, symposia en - in contacten met ondernemers, onderwijs, overheid en de kunstsector - met het bouwen van het netwerk, een "Coalition of Willing". Sinds 2015 organiseren we brede discussiebijeenkomsten en momenteel wordt gewerkt aan de ontwikkeling en realisatie van de jaarlijkse presentatie Podium Circulair 2018 (gevolgd door de edities 2019 en 2020).

1. Het waarom

Over een circulaire economie wordt veel gepubliceerd. De essentie van dit begrip wordt hier bekend verondersteld. Waardevernietiging, wat hoort bij een lineaire economie, wordt voorkomen. Bedrijven herontwerpen producten en productieprocessen om minder grondstoffen te gebruiken, afval bestaat niet. Het gaat om het sluiten van kringlopen, op technisch én sociaal vlak, delen in plaats van hebben, dienst in plaats van ding. De overgang naar een circulaire economie vraagt om een nieuwe manier van denken en samenwerken bij het zoeken naar duurzame oplossingen voor zorg, gezondheid, wonen, energie, water, milieu, de schaarste aan grondstoffen en de (ecologische) kwaliteit van de omgeving. Vernieuwing ontstaat uit verbinding tussen mensen, tussen denkers, producenten en gebruikers, tussen kleinschalige initiatieven in de regio en grote bedrijven in een internationaal netwerk. Cross-overs leiden tot doorbraken. Brabant is altijd innovatief geweest en wil ook nu weer een voortrekkersrol spelen in het realiseren van de circulaire economie¹.

Structureel nieuwe verbindingen realiseren is complexer dan het lijkt. Bij een cultuuromslag lijkt alles tegelijk te bewegen. Er zijn talloze min of meer verborgen grenzen die nieuwe verbindingen belemmeren. Die oversteken gaan gepaard met angst, twijfels en dilemma's. Er zijn "sticky problems" waar geen enkele oplossing lijkt te werken. Om deze omslag teweeg te brengen willen we niet kiezen voor het communiceren van doemscenario's maar voor het vormgeven en presenteren van herkenbare, toegankelijke, positieve circulaire successen. We kiezen voor bewustwording, willen een beweging zijn die partijen verbindt, en kunst om bat te kunnen verbeelden. Belangrijkste instrumenten daarbij zijn: de ambachtelijke vaardigheden van kunstenaars om grenzen op te zoeken en te overschrijden én de bereidheid van ondernemers en organisaties die circulaire vorderingen

¹ zie beleidsdocumenten van Provincie Noord-Brabant

willen maken, om daar gebruik van te maken. De kunstenaar stapt uit zijn 'white cube' en de ondernemer, bestuurder uit zijn 'comfort zone'.

Samengevat

De **missie** van Podium Circulair is het versterken van de rol van kunstenaars in de opbouw van een circulaire samenleving. Deze broodnodige cultuuromslag kan daardoor versnellen en kunstenaars verbeteren daarmee hun maatschappelijke positie en inkomen. De **strategie** die we kiezen is verbinden, denken door te doen, positieve ervaringen laten zien, sturen op impact. Onze **doelstellingen** zijn het realiseren van een actief, lerend netwerk waarin kennis en ervaringen worden uitgewisseld en de bereikte resultaten worden gedeeld met het publiek. Voor de **aanpak** kiezen we een artistieke benadering: uitdagen, inspireren, zoeken, verbeelden, de ruimte opzoeken. Geen regels vooraf, maatwerk leveren, niet-moeten, scheppen. Het **resultaat** bestaat uit een reeks veelsoortige performances die hun eigen functie hebben in de netwerken van de partners en die tezamen jaarlijks getoond worden in een programma waar professionals en publiek elkaar ontmoeten.

2. Podium Circulair: een olievlek

Deze ambities van Podium Circulair waren vanaf 2014 onderwerp van een workshops, brainstormsessies en symposia waaraan representanten van alle partijen deelnamen. De uitkomsten van deze bijeenkomsten leverden de volgende conclusies op:

- kansrijke thema's;
- een overzicht van organisaties en personen die willen samenwerken;
- een programma om ideeën in samenwerking te ontwikkelen en uit te voeren;
- een aanpak voor de uitwerking van de kansrijke thema's in projecten;
- een programma voor jaarlijkse presentatie van tot de verbeelding sprekende voorbeelden: Podium Circulair;
- de noodzaak van een voortdurende communicatie over circulaire projecten naar een brede doelgroep via live-events, sociale media, een website en nieuwsbrieven.

Podium Circulair wordt gedragen door een netwerk van zo'n veertig ervaren beleidsmakers, bestuurders, adviseurs en ondernemers die zich verantwoordelijk voelen voor onze ambitie en die hun kennis, positie en contacten inzetten. Het is een open netwerk, dat zich inzet voor de inhoudelijke en artistieke samenhang en voor de programmering, en dat wil groeien met een veelvoud aan actieve partners.

Podium Circulair opereert vanuit Boxtel, centraal in Het Groene Woud. Met culturele festivals en circulaire manifestaties en initiatieven in de regio, zoals Festival Circolo en de Dutch Design Week in Eindhoven, worden contacten onderhouden over koppeling van projecten en uitwisselen van resultaten. Ook verder weg worden verbindingen uitgewerkt met onder meer het project SENSE OF PLACE op Terschelling. We krijgen veel positieve reacties uit het land. We leren van vergelijkbare ervaringen buiten de regio. Initiatiefnemers elders worden uitgenodigd als key note spreker tijdens de pc-bijeenkomsten, krijgen desgewenst een plek op het Podium. Het netwerk groeit.

3. Onze omgeving

Onze aanpak vraagt intensieve en open verbindingen met de omgeving. Daar wordt de impact van een artistieke prestatie gerealiseerd. De keus om te werken vanuit een centrale plek in het Groene Woud – De Kleine Aarde in Boxtel - heeft daarin zowel een fysieke als een culturele betekenis. Het grondgebied van Het Groene Woud beslaat 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Tilburg met de daartussen liggende gemeenten. Het is een snel verstedelijkend maar toch nog groengebied van ca

35.000 hectare, met ongeveer 800.000 inwoners, 10.000 hectare natuur en landgoederen. Met een rijk cultuurhistorisch landschap én een bloeiende economie met als top Brainport. Met (inter)nationale infrastructuur van wegen, spoorlijnen en vliegveld. Een streek die bruist van de (sociale) innovatie. Een prikkelend, eigenzinnig voorbeeld van het zich wereldwijd ontwikkelende metropolitane landschap².

Het gebied heeft een rijk palet aan, internationaal aansprekende, cultuur. Steden met elk een eigen profiel: 's-Hertogenbosch als historisch centrum met zijn erfgoed, Eindhoven als centrum van high Tech en innovatie, Tilburg met zijn sociale innovatie. Dorpen die jaarlijks festivals organiseren in allerlei maten en soorten. Na Noord- en Zuid-Holland de meeste kunstenaars van Nederland. Rijk aan kunstopleidingen. Publiek staat open voor nieuwe ideeën. In Brabant, gefaciliteerd door onder meer de provincie Noord-Brabant, Brabant C fonds en BKKC, experimenteert een groeiend aantal projecten met de verbinding tussen kunst en vele andere sectoren.

Dit metropolitane, cultuurrijke landschap is bij uitstek de habitat waar de ambities van Podium Circulair tot hun recht kunnen komen. En deze ambities dragen bij aan de Brabantse ambitie om internationaal op de kaart te staan als hotspot van de circulaire economie en als cultureel aantrekkelijk.

4. Podium Circulair, een jaarlijkse manifestatie

Centraal in deze ambities staat de jaarlijkse Manifestatie Podium Circulair. Concrete voorbeelden waarbij kunstenaars, project- en probleemeigenaren samen hebben gezocht naar een circulaire oplossing worden gepresenteerd tijdens het **Podium Circulair, voor het eerst in mei 2018 en vervolgens in 2019 en 2020**. Een jaarlijks programma dat toont wat de verbinding tussen kunst en de circulaire economie vermag. Dit programma bestaat uit een reeks interessante voorstellingen, performances en exposities. Deze zijn openbaar en toegankelijk voor belangstellenden, ons publiek dus. Voorts is er voor de professionals een speciale programmalijn met analyses, evaluaties, workshops en masterclasses. Naast de eigen initiatieven van Podium Circulair, worden ook andere projecten uit de regio getoond die kunst en cultuur een bijzondere rol geven in circulaire initiatieven.

5. Podium Circulair Presenteert (2-maandelijks)

Elke 2 maanden organiseert Podium Circulair op haar thuisbasis De Kleine Aarde een thematische discussiebijeenkomst over een van de thema's waarin de circulaire transitie centraal staat. Denk hierbij aan Landbouw, Voedsel, Energie, Klimaat, Biomimicry, Water en Grondstoffen. Voor elk **Podium Circulair Presenteert** wordt een thema geselecteerd, worden key-note sprekers uitgenodigd, vinden er discussies plaats tussen kunstenaars en toehoorders en worden er vaste items geagendeerd zoals een gesproken column van Gerard Rooijackers, bijdragen van dichters of korte performances. Kunstenaars die zich gelieerd hebben aan het gedachtegoed van Podium Circulair zijn onder meer: Tabo Goudswaard (www.tabogoudswaard.nl), Merlijn Twaalfhoven (www.merlijntwaalfhoven.com), Cornel Bierens (www.cornelbierens.nl), Matthijs Bosman (www.matthijsbosman.nl). En ook theatermakers, filmers, regisseurs en dichters werken met ons samen.

Podium Circulair is een open leeromgeving. Kleinschalige projecten die in een veilige, besloten omgeving ontwikkeld worden, blijven vaak onzichtbaar en ontberen daarmee de impact die ze op de samenleving zouden moeten hebben. Door ze in een groter verband op te nemen wordt ieders expertise benut en draagvlak voor de gevonden oplossing vergroot. De programmering zal er op gericht zijn om dit leren van elkaar, het voortbouwen op ervaringen en ideeën, deze zo groot

mogelijk te maken en daardoor het niveau steeds weer te verhogen. Zowel artistiek als in inhoudelijke aanpak van de circulaire uitdagingen.

Zo biedt het programma naast exposure een bijzondere meerwaarde voor kunstenaars, zoals het ontwikkelen of vergroten van hun impact op de samenleving, van hun bijzondere talenten, van hun betrokkenheid bij de taaie maatschappelijke vraagstukken en van hun repertoire.

Naast exposure voor een duurzaam imago is er meerwaarde voor partners in de projecten, bedrijven, organisaties, prikkel om 'out of the box' te denken, onorthodox naar processen te kijken; kennisuitwisseling, mogelijkheden om marktkansen te peilen.

Binnen de geselecteerde thema's hebben we een 'herculische benadering' gehanteerd waarbij de klassieke mythe van Hercules vertaald wordt naar deze tijd. De verschillende herculische uitdagingen zijn: Klimaatverandering, Verdeling welvaart, The Circle of Life; Watermanagement, Voedsel, Landbouw, Energie, Bouwen en Wonen, Biobased Productie en Biomimicry, Grondstoffen en Verspilling, Zorg en Gezondheid.

In mei 2018 wordt de eerste editie van de jaarlijkse manifestatie (Podium Circulair 2018) aan professionals en publiek getoond. In deze editie presenteren we een vijftal Herculische uitdagingen die afgelopen periode zijn uitgewerkt door combinaties van bedrijfsleven, overheid, onderwijs en cultuur. Op de rol staan onder voorbehoud:

- Klimaat: "The straw that breaks the camel's back....", project met Dicht/Slam/Rap
- Biomimicry: Artificial Selection Project, een samenwerking met Bas Sanders Machinefabriek en kunstenaar Ritchie van Daal.
- Natuur, biodiversiteit: Project in kader van landschapsverbindingsplan met Gemeente Boxtel, Het Groene Woud ()
- Bouwen en Wonen: ontwikkeling Kleine Aarde 2.0 met Woonstichting St. Joseph en consortium
- Watermanagement: project met Waterschap De Dommel/Design Academy
- The Circle of Life: Reis door een duurzame wereld, muzikaal poëtische show.
- Grondstoffen en verspilling: de ideale kinderfiets, met MVDG.

6. Rolverdeling

In het project kunnen we de volgende rollen onderscheiden: kunstenaars, experts, opdrachtgevers, regisseurs, partners, beleidsmakers, publiek, coalition of willing, curatoren en projectgroep. Er zal een kruisbestuiving worden gestimuleerd tussen domeinen die elkaar nu nog niet gemakkelijk vinden: kunst en cultuur, economie en ecologie.

De processen rond Podium Circulair worden gemonitord door de **Coalition of Willing**, die een aantal malen per jaar bijeenkomt. De dagelijks leiding is handen van de **projectgroep**. Een of twee **curatoren** zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke ontwikkeling en zien toe op de kwaliteit van de presentaties. De projectgroep bestaat uit Wim Claessen, Frida Rouppe van de Voort en Jeroen Naaijken en wordt ondersteund vanuit het HGW-netwerk door Peter van Oers.

Kunstenaars en experts - Bij de uitvoering van Podium Circulair worden veel professionals betrokken zoals kunstenaars, mensen uit bedrijfsleven, mensen uit de overheid en (zelfstandige) adviseurs. Deze hebben professionele kennis van circulariteit én belangstelling voor kunst en cultuur, of zijn professionele kunstenaars met een passie voor duurzame ontwikkeling. Ze moeten een brug willen slaan tussen deze twee domeinen. Ze moeten elkaars taal willen leren spreken.

Bij elk thema hoort een productie met een **opdrachtgever**. Hiermee maakt de projectgroep afspraken over activiteiten en middelen. Voor elke productie wordt een **regisseur** aangewezen. Deze heeft de leiding van een uitvoerend team waarin kunstenaars en professionals samenwerken.

We hebben **partners** nodig die kennis, mensen en middelen willen inzetten. Festival Circolo, het Nationaal Landschap Het Groene Woud, de gemeente Boxtel en Waterschap de Dommel zijn partners van het eerste uur. Aan de brede dialoog over de circulaire economie in Brabant doen veel partijen mee die een partner van Podium Circulair willen worden wanneer zij zich tot concrete bijdragen aan een of meer productie kunnen verplichten. Een aantal bedrijven heeft belangstelling hiervoor getoond en zijn ook al tot actie over gegaan.

Op meta-niveau is er de doelgroep van de **beleidsmakers** op het gebied van cultuur, ecologie en economie. Velen zijn er reeds van overtuigd dat kunst en cultuur een onmisbare factor zijn bij deze circulaire transitie en dat de kunstenaar daarvoor een gepaste positie en daarbij behorende beloning verdient. In het beschikbare beleidsinstrumentarium blijkt het echter ingewikkeld de cross-overs ook daadwerkelijk te ondersteunen. Daarom zoeken we met mensen uit verschillende departementen naar experimenteeruimte. Dat is een zaak van lange adem.

En tot slot: het **publiek**. We brengen mensen bijeen. Mensen met een passie voor nieuwe kunstuitingen, met betrokkenheid bij het circulaire gedachtegoed en met belangstelling voor initiatieven die hieruit voortkomen. Mensen met passie voor natuur, landschap en erfgoed. En mensen met een passie voor de sociale innovatie. De bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers in Het Groene Woud, inclusief de steden, vormen de ultieme doelgroep.

7. Communicatie

Op basis van een doelgroepgerichte communicatie moeten de resultaten van eigen en 'geadopteerde' projecten en de relevantie daarvan voor de samenleving helder gemaakt worden. Binnen de communicatie zal onderscheid gemaakt worden in de doelgroepen kunstenaars/experts, de partners/opdrachtgevers, de beleidsmakers en het publiek. Het creëren van draagvlak voor creatief en circulair denken en doen vormt de primaire doelstelling van de communicatie naar al deze onderscheiden partijen. Middelen die daarvoor ingezet worden zijn, naast de inspirerende bijeenkomsten, onder meer een website, nieuwsbrief, brochure, sociale media, beeldpresentaties en het Podium Circulair als zodanig. Samenwerken, verbinden en communiceren zijn de kerntaken van Podium Circulair.

8. Podium Circulair in en met Het Groene Woud

Het Platform Podium Circulair werkt intensief samen met het Streeknetwerk Het Groene Woud en het Nationaal Landschap Het Groene Woud. Door de rol die Podium Circulair kan invullen, het mixen van een culturele festivalsfeer met een duurzame manifestatie, wordt het een van de pijlers onder het plan 'Het Groene Woud als Podium 2020'. In dit plan zullen van 2017 tot en met 2020 drie acties in samenhang plaatsvinden:

- Ontwikkelen van een Landschapsverbindingsplan;
- De Nationale Landschapstriënnale 2020;
- Het jaarlijkse Podium Circulair in 2019, 2020 en 2021.

Deze activiteiten worden binnen de eigen projectgrenzen gerealiseerd en leveren onderling diensten, ideeën en inhoud uit. De ambitie is om samen te groeien naar een zelfbewuste, unieke, circulaire en culturele identiteit die in staat is meer bezoekers naar Het Groene Woud te trekken en richting te geven aan de toekomstige ontwikkeling. Een en ander wordt nog interessanter als de samenwerking van Het Groene Woud en Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen in het concept "Van Gogh National Park" realiteit wordt. Aan dit proces dragen we concreet bij door invulling vanuit de artistieke invalshoek.

9. Internationalisering

Volgens de vernieuwde EU Interreg regeling Nederland-Duitsland kunnen de komende jaren de circulaire ervaringen in transitieprocessen en projecten gedeeld kunnen worden met producenten en makers, kunstenaars en artiesten in Duitsland. Het is in eerste instantie een economisch actieprogramma, met als doel het verminderen van de barrièrewerking van de staatsgrenzen. Kunst en Cultuur is een van de thema's waarbinnen activiteiten ontplooid kunnen worden. Het secretariaat van Interreg heeft belangstelling voor de combinatie van festivals en circulaire economie, waarbij er ook aandacht is voor het verbeteren van de samenwerking tussen festival en streek en omgekeerd.

Er zijn contacten met partners aan weerszijden van de grens. Uiteindelijk willen we een groter internationaal uitwisselingsproject realiseren in de periode 2018 – 2020. Het Streeknetwerk Het Groene Woud ondersteunt dit en heeft belangstelling om als cofinancier te fungeren voor deze projectontwikkeling.

10. Tenslotte

Podium Circulair is een ambitieuze beweging die kunstenaars verbindt met circulaire projecten in andere sectoren met als doel lessen en successen te verzamelen en te presenteren aan de samenleving. Of zoals Tabo Goudswaard het formuleert: "Niet instrumenteel maar initiërend, niet 'het goed doen' maar 'het goede doen'. Niet zeggen hoe het moet maar laten zien hoe het kan." Kortom, doen is het nieuwe denken!

Boxtel, 15 september 2017
Werkgroep Podium Circulair

(uitgebreide versie)